

آزادسازی و توسعه کشاورزی: پرسشهای کارشناسی و دیدگاه معاونان وزارت کشاورزی

طرح سیاست آزادسازی که مستلزم ایجاد تحولی اساسی در ساختار اقتصادی کشور است دامنهای گسترده در همه بخشها دارد. اهمیت این سیاست در بخش کشاورزی و پیامدهای آن در قلمرو عمل و تأثیر آن بر جنبه‌های گوناگون این بخش گسترده مسئله‌ای است که بویژه مورد توجه مرکز مطالعات برنامه‌ریزی و اقتصاد کشاورزی قرار دارد. در رابطه با همین اهمیت است که مرکز پیش از آنکه به برگزاری سمینار آزادسازی و توسعه کشاورزی بپردازد، مسئله را در چارچوب ۴ سوال کلی برای معاونتهای مختلف وزارت کشاورزی مطرح کرد و درخواست نمود تا معاونان وزارت هریک از دیدگاه عملی حوزه خود به پرسشهای یادشده پاسخ دهند و برای انتشار به فصلنامه ارسال دارند. برای آنکه این پرسشها و چگونگی طرح آن بر خوانندگان روشن شود، عین درخواست فصلنامه را به نظر می‌رسانیم و می‌افزاییم که باب این بحث همچنان گشوده است و کارشناسان و صاحب نظران، اعم از مسئولان و غیرمسئولان می‌توانند در آن شرکت جویند:

۴ چنانکه ملاحظه فرموده‌اند فصلنامه اقتصاد کشاورزی و توسعه در دو شماره منتشر شده خود کوشیده است با تکیه بر شرایط اقتصادی کشور و بویژه مسائل

مرتبط با توسعه کشاورزی، به ترسیم و تحلیل اوضاع و احوال پرداخته و از راههای مختلفی چون تالیف مقالات، برگزاری جلسات میزگرد و مصاحبه با کارشناسان و دست‌اندرکاران سیمای دقیقی از موضوعات مورد بررسی به دست آورد و همراه با اطلاعات و داده‌های لازم در اختیار برنامه‌ریزان و دیگر علاقه‌مندان قرار دهد. اکنون با توجه به تحولات اساسی و مبانی جدیدی که برای تنظیم خط‌مشی اقتصادی کشور در برابر قرار دارد و نظر به اینکه آن مقام محترم بر حسب مسئولیت خود به مطالعه و اندیشه درباره مبانی پیشگفته پرداخته و زمینه تصمیم‌گیری عمومی و کلان را در حوزه مورد تصدی آماده می‌سازند، خواهشمند است در مورد چهار سوال زیر که از طرف شورای نویسندگان فصلنامه تهیه شده و مقرر است به بحث و نظرخواهی گذاشته شده و در فصلنامه درج گردد، پاسخهایی کوتاه (هر سوال تقریباً نصف صفحه) مرقوم فرموده به دفتر فصلنامه ارسال فرمایند. مشارکت آن معاونت محترم را در تهیه این بررسی ارج نهاده پیشاپیش اظهار تشکر می‌کند.

- (۱) چشم‌انداز سیاست آزادسازی و ضرورت آن در بخش کشاورزی و آمادگی بخش برای اجرای سیاست مزبور را در چارچوب فعالیتها و وظایف آن معاونت چگونه ارزیابی می‌کنید؟
- (۲) نسبت به آنچه تاکنون انجام شده، میزان پیشرفت و عملکرد سیاست یادشده در حوزه فعالیتها و وظایف معاونت چگونه بوده و چه آثار مثبت و منفی در این ارتباط بروز کرده است؟
- (۳) تنگناها و نارساییهای مربوط به درون و بیرون بخش در ارتباط با حوزه آن معاونت در روند آزادسازی را تشریح فرمایید.
- (۴) برنامه‌ها و تدارکات درازمدت دوره انتقال آن معاونت برای اجرای سیاست آزادسازی چیست؟

تا زمان تنظیم این مطلب، معاونتهای امور زیربنایی، فنی و تکنولوژی و سازمان تحقیقات، آموزشی و ترویج کشاورزی به نظرخواهی فصلنامه پاسخ گفته‌اند که در زیر، مطالب ارسال شده، از جهت رعایت امانت، عیناً نقل می‌شود.

غلامرضا حسینی‌فر، معاون وزیر در امور زیربنایی
سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی با دولت، اجرا و
نگهداری با بخش خصوصی

■ لازم است ضمن اجتناب از روشهای آزمون و خطا که در گذشته از آن خسارت فراوان دیده‌ایم؛ اولاً ضمن اعمال نظارت دقیق و جدی بر آزادسازیهای انجام شده در چهار سال گذشته توسط دولت سعی شود آثار منفی و نامطلوب به بار آمده زوده شود. ثانیاً هرگونه آزادسازی در آینده با اتکا به یافته‌های علمی و دقیق و مشخصی که فوقاً اشاره شد انجام گیرد.

قبل از هرگونه اظهار نظری در مورد آزادسازی و اثرات آن در توسعه کشاورزی لازم است ابتدا نگاهی به اثرات منفی و نامطلوبی که انجام عجولانه و مطالعه نشده این کار در چهارساله گذشته به‌بار آورده بیفکنیم. افزایش سرسام‌آور و لجام‌گسیخته قیمت کالاها به‌طور کلی و خدمات در تمامی بخشها من جمله بخش دولتی که می‌باید خود به‌عنوان ترمز و متعادل‌کننده‌ای برای جلوگیری از تورم و افزایش بی‌رویه قیمتها باشد تنها اثرات ملموسی است که موجب نگرانیهای عمده برای اقشار ضعیف و کم‌درآمد گشته و این در حالی است که اثرات مثبت و امیدوارکننده آزادسازی هنوز رخ ننموده و دورنمای آن نیز در حال حاضر چندان امیدوارکننده نمی‌نماید. لذا حدود و دامنه آزادسازی و اثرات مثبت و منفی آن در جامعه باید به‌طور محتاطانه و آگاهانه با استفاده از نظرات افراد صاحب‌نظر قبلاً بدقت مشخص و تعیین گردد و سپس در این مورد تصمیمات مقتضی گرفته شود. چرا که تاریخ گذشته و معاصر نشان داده است که همان‌طور که دخالت بیش از حد دولتها و حکومتها می‌تواند مضر به حال جامعه باشد و موجبات کاهش راندمان تولید را فراهم کند متقابلاً آزادسازی بدون مهار و کنترل و واگذاری امور به بخش خصوصی بدون وضع قیوداتی که انگیزه سودجویی بشر را محدود نماید علی‌رغم بالابردن راندمان تولید منجر به تکاثر ثروت در دست گروهی معدود و انگشت‌شمار گشته و ضمن رواج تجمل‌گرایی و اسراف در این طبقه مرفه، در مقابل باعث افزایش جمعیت فقیر در جامعه و نهایتاً موجب ایجاد ناهنجاریهای اجتماعی می‌شود و جامعه را از حالت تعادل و پایداری خارج می‌کند و نهایتاً منجر به بروز مشکلاتی می‌گردد که به‌نظر می‌رسد قابل کنترل نباشد و اصلاً بروز این وضع با اهداف متعالی جمهوری اسلامی سازگار نیست.

با عنایت به مراتب فوق لازم است ضمن اجتناب از روشهای آزمون و خطا که در گذشته از آن خسارت فراوان دیده‌ایم؛ اولاً ضمن اعمال نظارت دقیق و جدی بر آزادسازیهای انجام شده در چهار سال

گذشته توسط دولت سعی شود آثار منفی و نامطلوب به بار آمده زدوده شود.

ثانیاً هرگونه آزادسازی در آینده با اتکاء به یافته‌های علمی و دقیق و مشخصی که فوقاً اشاره شد انجام گیرد. در چنین شرایطی است که می‌توان به نتایج مطلوب آزادسازی و اثرات مثبت آن در کلیه بخشها من جمله بخش کشاورزی امیدوار بود.

پس از ارائه نظرات کلی در ارتباط با آزادسازی که فوقاً اشاره شد اینک پیشنهادهای این معاونت مشخصاً در مورد چگونگی اعمال آزادسازی در امور زیربنایی به طور اختصار به شرح زیر بیان می‌شود:

اجرای طرحهای زیربنایی آب و خاک به منظور استفاده بهینه از منابع بالفعل و بالقوه کشور به طور کلی باید در سه مرحله بشرح ذیل انجام پذیرد:

— مرحله برنامه‌ریزی و سیاستگذاری و نظارت برحسب انجام طرحها

— مرحله مطالعه و اجرا

— مرحله بهره‌برداری و نگهداری

الف) مرحله سیاستگذاری، برنامه‌ریزی و نظارت برحسب انجام طرحها

امور پیشینی شده و تصمیماتی که در این مرحله گرفته می‌شود در حقیقت به عنوان پایه و اساس کار تلقی می‌گردد که می‌باید دقیقاً تحت نظر دولت باقی بماند و حاکمیت دولت در این مورد به طور قاطعانه اعمال گردد.

به عنوان مثال: چنانچه تصمیمگیری در چگونگی استفاده از منابع آبهای زیرزمینی را به بخش خصوصی واگذار نمایند با توجه به ماهیت بخش خصوصی که اصولاً دنبال منافع آنی خویش است مسلماً در بهره‌برداری از این ثروت ملی و همگانی منافع سایر افراد ملت و نسلهای آینده را که می‌باید از آن منتفع گردند در نظر نخواهد گرفت و تا آنجا که تکنولوژی جدید ایجاب می‌کند در بهره‌برداری از این منابع خدادادی راه افراط طی خواهد کرد. بهره‌برداری بی‌رویه از چاههای غیرمجاز و چاههایی که برای برداشت میزان مشخصی آب پروانه بهره‌برداری صادر شده مویب این مطلب است و این در حالی است که هنوز تصمیمگیری و سیاستگذاری این امر در دست دولت است و صرفاً نظارت برحسب انجام کار با توجه به شرایط انقلابی و مسائل اجتماعی موجود کمی سست شده است. لذا باید توجه شود که در پیاده کردن تر آزادسازی تصمیمگیری در امور مربوط به سیاستگذاری، برنامه‌ریزی و نظارت برحسب انجام امور به لحاظ حفظ منافع اقشار مختلف جامعه حتماً باید در دست دولت باقی بماند.

ب) مرحله مطالعه و اجرا

این مرحله شامل انجام فازهای مختلف مطالعات و تهیه نقشه‌های اجرایی و انجام عملیات اجرایی است که آزادسازی و واگذاری این امور به بخش خصوصی اعم از مهندسان مشاور، پیمانکاران، شرکتهای

تعاونی و غیره نه تنها هیچ مشکلی را ایجاد نخواهد کرد بلکه می‌تواند منافع زیادی هم داشته باشد و توصیه می‌گردد که دولت ضمن برنامه‌ریزی اصولی در این مورد ضمن تهیه و تامین اعتبارات موردنیاز (اعم از دولتی، تسهیلات بانکی و مشارکت بخش خصوصی) و اعمال حمایت‌های لازم، انجام این امور را به بخش‌های خصوصی و تعاونی واگذار کند. بویژه در انجام امور زیربنایی کشاورزی به لحاظ اینکه سرمایه‌گذاری در این بخش دیر بازده ولی حیاتی است و ممکن است بخش خصوصی چندان رغبتی به سرمایه‌گذاری در آن نداشته باشد باید حداکثر حمایت دولت شامل این‌گونه طرح‌ها بشود و هم‌زمان نظارت دقیق بر چگونگی انجام پروژه و کیفیت کارها توسط ماموران دولتی به عمل آید.

بدیهی است در صد حمایت دولت از طرح‌های امور زیربنایی آب‌و‌خاک می‌باید با توجه به نوع پروژه و اثرات اجتماعی آن و بر طبق شاخص‌های طبیعی، سیاسی، اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و محرومیت مناطقی که پروژه در آن اجرا می‌گردد متفاوت و در مجموع به گونه‌ای تنظیم شود که در هر حال شکاف و فاصله موجود بین مناطق برخوردار با مناطق محروم روز به روز کمتر شود.

ج) مرحله بهره‌برداری و نگهداری

اعتقاد داریم که اصولاً طبیعت انسان‌ها به گونه‌ای است که وقتی خود را در اجرای کاری اعم از انفرادی و اجتماعی موثر و سهم‌بداند در انجام هر چه بهتر آن کار معمولاً احساس مسئولیت بیشتری نسبت به زمانی که خود را در آن کار سهم و ذی‌مدخل نمی‌داند خواهد کرد، بویژه که به هر حال در انجام آن کار منافی داشته باشد.

به‌عنوان مثال در ارتباط با مسائل آب‌و‌خاک وقتی به گذشته‌های دور نظر می‌کنیم درمی‌یابیم که علی‌رغم نبودن تجهیزات، امکانات و به‌طور کلی تکنولوژی پیشرفته کنونی در آن زمانها، بهره‌برداری و نگهداری از تاسیسات آبی، کانال‌های آبرسانی و قنوات به نسبت به بهترین وجه ممکن توسط خود بهره‌برداران و کشاورزان و با وسایل بسیار ابتدایی انجام می‌شد. لیکن در حال حاضر با وجود سرمایه‌گذاری‌های کلان به‌عمل آمده در زمینه احداث تاسیسات آبی، کانال‌های آبرسانی بتونی و تامین ماشین‌آلات و تجهیزات موردنیاز توسط دولت به لحاظ اینکه بهره‌برداران اصلی و کشاورزان در امر بهره‌برداری و نگهداری کنار گذاشته شده‌اند و دولت خود راساً مبادرت به این کارها نموده لذا بتدریج زارعان و بهره‌برداران واقعی خود را در قبال این‌گونه کارها بی‌مسئولیت احساس می‌کنند و نه تنها حاضر به انجام کوچکترین کمک و کاری در مورد بهره‌برداری و نگهداری از تاسیسات و کانال‌ها نیستند بلکه در موارد زیادی مشاهده می‌گردد که کارشکنی هم می‌کنند که شاید عکس‌العملی طبیعی باشد.

با عنایت به موارد فوق مشخصاً می‌باید این امور با برنامه‌ریزی دقیق و بتدریج به بهره‌برداران واقعی (اعم از بخش خصوصی و تعاونی) واگذار شود و توصیه می‌شود که در طرح و اجرای پروژه زیربنایی جدید این مهم دقیقاً مدنظر قرار گیرد و قبل از شروع و اتمام عملیات اجرایی پروژه نحوه بهره‌برداری و نگهداری و

افراد، گروه، شرکتهای خصوصی و تعاونی که مسئولیت اداره امور بهره‌برداری و نگهداری را به‌عهده خواهند داشت مشخص و معین گردد. البته این کار منافاتی با حمایت دولت در این زمینه ندارد و چنانچه امکانات دولت اجازه بدهد حداکثر حمایت‌های فنی، مالی را از این بخش به‌عمل آورد.

علی‌آهونمنش، معاون وزیر و رئیس سازمان تحقیقات،

آموزش و ترویج کشاورزی

افزایش قیمت نهاده‌ها و آثار مثبت و منفی بر

تحقیقات و ترویج و آموزش کشاورزی

حضور گسترده دولت در بخش کشاورزی، بویژه طی یک دهه اخیر، پیامدهایی را به‌همراه داشت که ضرورت کاهش آن حضور را به سبب پیامدهای آن، بیش از پیش برای مسئولان اداره کشور محسوس نمود. اهم پیامدهای فوق عبارت بود از کاهش بهره‌وری و کارایی نظام تولید و توزیع و مکانیسم قیمتگذاری و نهاده‌ها و محصولات کشاورزی در بخش، خواه به‌طور مستقیم یا غیرمستقیم.

بنابراین فرض آن بود که با اجرای سیاست آزادسازی می‌توان بهره‌وری مذکور را افزایش داد و تخصیص منابع تولید شامل زمین، سرمایه و کارگر و کارفرما را در بخش به نقطه مطلوب نزدیکتر کرد و به تبع آن ارزش افزوده بخش را نیز به طرف نقطه حداکثر سوق داد. اهم‌هایی که در این زمینه به کار گرفته شد عبارت بود از حذف تدریجی سوبسید پرداختی دولت به نهاده‌های تولید نظیر کودوسم، آزادسازی نسبی واردات و صادرات محصولات و نهاده‌های کشاورزی و بالاخره یکسان سازی نرخ ارز. می‌توان پیشبینی کرد که یکی از نتایج اصلی سیاست آزادسازی در بخش، افزایش قیمت نهاده‌ها و تولیدات کشاورزی است و پیامدهایی به شرح زیر خواهد داشت:

الف) پیامدهای کلی بخش کشاورزی

کاهش تقاضا برای نهاده‌ها، افزایش قیمت تمام شده محصول، نیاز به نقدینگی بیشتر، افزایش دستمزد کارگر، کاهش قدرت رقابت محصولات داخلی با تولیدات مشابه سایر کشورها، کاهش نسبی محصولات کشاورزی، افزایش آفات حشره‌ای و علفهای هرز، افزایش قیمت تمام شده سایر محصولات، کاهش تقاضا برای آن‌دسته از محصولات کشاورزی که قیمت آنها از کسب بیشتری برخوردار است.

کاهش صادرات، فشار به زارعان خرده مالک و خروج احتمالی آنها از چرخه تولید و مهاجرت آنها به شهرها، جلوگیری از مصرف بی‌رویه کودوسم، کاهش ضایعات زیست‌محیطی و کمک به توسعه پایدار، گرایش به قیمت‌های تعادلی، کاهش واردات نهاده‌ها، افزایش رقابت و در نتیجه بهبود کیفیت تولید و توزیع محصولات کشاورزی، ورود هرچه بیشتر تولیدکنندگان محصولات کشاورزی به مکانیسم قیمت‌ها و بازار به

شرط وجود امکانات و تسهیلات زیربنایی و افزایش دامنه نیاز به واحدهای تولیدی سود آور.

ب) پیامدهای کلی در ارتباط با سازمان «تات»

چشم‌انداز فوق‌یقیناً آتاری مثبت و منفی بر تحقیقات و ترویج و آموزش کشاورزی به‌همراه خواهد داشت:

افزایش نیاز به تدوین و اجرای طرح‌های تحقیقاتی سیستمی و چند تخصصی، افزایش نیاز به ارتقای کیفی دانش محققان و مروجان کشاورزی در کشور، گرایش حیطه موضوعی تحقیقات کشاورزی به طرف تحقیقات تک‌محصولی، ایجاد موسسات تحقیقاتی و ترویجی خصوصی و موازی در بخش و جذب نیروهای با استعداد ترویجی و تحقیقاتی موجود، کاهش زمینه جذب نیروهای جدید متخصص برای تحقیقات و ترویج کشاورزی به دلیل بالا بودن سطح نسبی دستمزد برای کار مشابه در بخش خصوصی، افزایش هزینه‌های ارزی و ریالی نهادها و نیروهای تحقیقاتی و ترویجی و کاهش تعداد طرح‌های تحقیقاتی مشروط بر افزایش قیمت ارزهای خارجی.

به‌طور کلی در اجرای مطلوب سیاست آزادسازی، برنامه‌ها و تدارکات زیر بخش تحقیقات و آموزش و ترویج عبارت خواهند بود از:

- ۱) کاهش نیروهای غیرمتخصص و خدماتی به حداقل موردنیاز
- ۲) گسترش تحقیقات تک‌محصولی
- ۳) گسترش طرح‌های تحقیقاتی مشترک با ترویج کشاورزی
- ۴) گرایش ماهیت طرح‌های تحقیقاتی کشاورزی در جهت طرح‌هایی که از بهره‌وری - اقتصادی بیشتری برخوردارند.

بدیهی است برنامه‌های این معاونت در ارتباط با پیامدهای بالا ماهیتی سازگار شونده داشته و عمدتاً در جهت کمک به پیشبرد سیاست کلی آزادسازی تدوین و اجرا خواهد شد.

مسعود شهبازی، معاون فنی و تکنولوژی

کعبود امکانات مالی، افزایش کیفیت و رقابت
در قلمرو فنی

پاسخ ۱) به‌طور کلی چشم‌انداز سیاست آزادسازی بیشتر به نحوه برخورد و اجرای این سیاست بستگی دارد و اگر فقط از دیدگاه اقتصادی و بازرگانی به آن توجه شود به‌نظر نمی‌رسد نتایج کاملاً مطلوب و دلخواهی را دربرداشته باشد. در حالی که اگر این سیاست همراه و همگام با توجه اصولی به کلیه جوانب و اهرم‌های مربوط به آزادسازی صورت گیرد، قطعاً نتایج بهتر و مستحکمتری را دربر خواهد داشت و در

آینده مجبور به تجدیدنظر در پاره‌ای از مواضع اتخاذ شده نخواهیم بود.

پاسخ ۲) تا آنجا که در توان و حیطة وظایف معاونت فنی بوده است پیشرفت مناسب و بلکه ایده‌آلی داشته‌ایم، در حدود ۷۰ تا ۸۰ درصد از وظایف و عملکردهای بنگاه توسعه ماشینهای کشاورزی به بخش خصوصی سپرده شده است و ۲۰ تا ۳۰ درصد باقیمانده ضرورت دارد که به‌عنوان اهرم هدایتی کماکان در اختیار بنگاه و معاونت فنی و تکنولوژی باقی بماند و بدین ترتیب بخش خصوصی بتواند خود را بتدریج با سیاست آزادسازی هماهنگ کند. لازم به‌تذکر است که به‌موازات این حرکت سیاستهای ارشادی جهت فعالیت جدید و همچنین توسعه فعالیتهای واحدهای خصوصی در زمینه‌های مختلف تولید وسایل، ماشین‌آلات و تجهیزات موردنیاز کشاورزی کشور تعقیب شده و نتایج مطلوبی به‌دست آمده است.

البته صنایع تبدیلی به‌طور کلی در اختیار بخش خصوصی قرار دارد که قطعاً بخش خصوصی خود را با سیاست آزادسازی منطبق کرده و در برنامه ۵ ساله دوم نیز هدفها و سیاستهای اجرایی برای هدایت صحیح صنایع آب و کشاورزی پیشبینی شده و سهم درخور توجهی برای سرمایه‌گذاری بخش خصوصی در نظر گرفته شده است.

پاسخ ۳) اساسی‌ترین مشکل و تنگنا در روند فعلی اقتصاد کشور که بر مسائل فنی و تکنولوژی نمایان است، وجود و کثرت تعداد سازمانهایی است که هر یک به‌طور جداگانه در سیاستگذاری، برنامه‌ریزی و امور اجرایی آن دخالت داشته و فاقد هماهنگیهای لازم بوده‌اند، در حالی که روند ایجاد و توسعه صنایع کشاورزی و پذیرش تکنولوژی باید بر اصل تبعیت از سیاستها و برنامه‌ریزیهای تولید محصولات کشاورزی استوار باشد که متأسفانه از چنین رویه‌ای در حال حاضر تبتیت نمی‌شود.

مشکلات تهیه مواد اولیه صنایع چه از داخل و چه از خارج کشور، تهیه ماشین‌آلات و قطعات یدکی، تامین منابع مالی اعم از ریالی یا ارزی، پایین بودن کمیت و کیفیت کالاهای تولید در بخش صنایع کشاورزی و اجرا نشدن مقررات کامل استانداردها و بهداشتی نبودن فرآورده‌های صنایع تبدیل کشاورزی و همچنین کمبود سرمایه‌گذاری در این صنایع و سودآور نبودن این‌گونه فعالیتهای آنها را از مهمترین مشکلات و تنگناها می‌توان برشمرد. مشکل کمبود نیروی متخصص را نیز بر این مشکلات باید افزود.

در نظام نوین جهانی، پایداری کشور در حفظ و استقلال اقتصادی و سیاسی و رهایی از وابستگی نسبی در گرو تامین نیازهای اساسی جامعه از منابع اقتصادی داخلی خواهد بود و یکی از مهمترین بخشهای اقتصادی کشور که در این پایداری نقش موثری دارد بخش کشاورزی و مسائل مربوط به توسعه این بخش است. بالابردن کارایی منابع اقتصادی بخش و افزایش بهره‌وری و تامین نیازهای صنایع مرتبط و وابسته به این بخش و ایجاد تحرك منطقی در فرایند تولید صنایع کشاورزی تلاشی است که باید برای تحقق هدف فوق به‌مرحله اجرا درآید.

تجربه سالهای بعد از پیروزی انقلاب اسلامی نشان می‌دهد که افزایش حجم فعالیتهای دولتی در بخشهای

تولیدی اقتصادی خاصه بخش صنعت و بخش صنایع کشاورزی و اعمال کنترل‌های دولتی بر این فعالیتها نه تنها شکوفایی این بخش را فراهم نکرده بلکه نوعی بلا تکلیفی در جریان تولید به وجود آورده است.

پاسخ ۴) برنامه‌ها و تدارکات درازمدت معاونت فنی و تکنولوژی هرچند تا حدود زیادی متاثر از خط‌مشی‌های اقتصادی کشور خواهد بود اما آنچه به‌طور قطع باید برای درازمدت در مدنظر بوده و تعقیب شود عبارتند از: کاهش تدریجی سوسید ماشین‌آلات و ادوات کشاورزی، تقویت بنیه مالی بخش خصوصی برای تولید ماشین‌آلات مورد نیاز بخش در داخل کشور از طریق کمک به پادار نمودن اعتبارات بانکی، تدارک کارشناسان ذیصلاح و با تجربه برای ارتباط و جهت دادن تولیدات صنعتی برای بخش کشاورزی.

در خاتمه اثرات مثبت و منفی آزادسازی را می‌توان به شرح زیر خلاصه کرد:

اثرات منفی - کمبود امکانات مالی کشاورزان برای تهیه ماشین‌آلات مورد نیاز به‌نرخهای جدید و بازتاب آن در امر تولید در کوتاهمدت.

سیاست جدید اقتصادی اگر همراه با کنترل‌های قانونی و فنی واردات ماشینهای کشاورزی و یا ساخت داخل نباشد ماشین‌آلات مختلف با مارکهای مختلف ساخته یا وارد بازار کشور می‌شود که در آینده از جهت ارائه سرویس و تامین قطعات یدکی با مشکل مواجه خواهد بود.

همچنین واردات بی‌رویه سبب رکود فعالیتهای واحدهای تولیدی ماشینهای کشاورزی ساخت داخل کشور شده آنها را از دایره تولید خارج خواهد کرد.

اثرات مثبت آزادسازی موجب افزایش کیفیت و رقابت در تعیین قیمتهای ماشینهای تولیدشده داخل کشور خواهد شد و استفاده از ماشین به سمت استفاده بهینه از اراضی و ماشین سوق پیدا خواهد کرد.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی